

Комерціалізація наукових розробок НАН України

11 грудня 2025 р. в Інституті економіки та прогнозування Національної академії наук України відбувся круглий стіл **«Комерціалізація наукових розробок НАН України»**, в роботі якого взяли участь представники провідних наукових інститутів НАН України, центральних і регіональних органів державної виконавчої влади, підприємств, бізнес-асоціацій, малого та середнього бізнесу, міжнародні й українські експерти. На захід зареєструвалося понад 160 учасників, із яких 104 долучились онлайн.

Із вітальним словом до учасників Круглого столу звернувся директор Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук» академік НАН України Валерій ГЕЄЦЬ. У своєму виступі він наголосив, що ідею створення та впровадження ефективних механізмів інтеграції академічних розробок у ринкове середовище було сформульовано давно й тривалий час вона розглядалась як один із стратегічних напрямів розвитку академічної науки. А реалізація цього задуму розпочалася у 2023 році в межах співпраці з Інститутом біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України за зверненням академіка НАН України Сергія КОМІСАРЕНКА щодо проведення економічного обґрунтування наукових розробок очолюваного ним інституту. Успішна реалізація цієї ініціативи зумовила підготовку та втілення масштабного

мультидисциплінарного наукового проєкту, який об'єднав перспективні наукові розробки інститутів Національної академії наук України та створив основу для інвестиційної передумови проєктів. Валерій Геєць підкреслив, що в умовах сучасних викликів існуючі механізми впровадження наукових розробок надто повільно, а наша країна потребує промислового масштабування інноваційних технологій, розроблених науковими інститутами НАН України. Передумовою таких змін є подолання системних бар'єрів і побудова сталої та ефективної взаємодії між державою, науковими установами та бізнесом.

Вітаючи учасників, заступник начальника управління публічних

інвестицій – начальник
відділу методології
публічних інвестицій
Міністерства економіки,
довкілля та сільського
господарства України
Сергій ДОЛЬНИЙ
повідомив, що в Україні
триває реформування
системи публічних
інвестицій, у межах якої
запроваджується нова
модель, зумовлена
безпрецедентними умовами,

в яких сьогодні працює держава, – необхідністю забезпечення обороноздатності, підтримки стійкості, оновлення інфраструктури та формування стратегічних планів розвитку. Ця модель базується на принципах стратегічного планування, прозорості й підзвітності та реалізується відповідно до дорожньої карти на 2024–2028 роки. Наразі вже сформовано Стратегічну інвестиційну раду, яка схвалила середньостроковий план публічних інвестицій на 2026–2028 роки, а також єдиний проєктний портфель, включення до якого передбачає бюджетне фінансування. Подальша реалізація реформи потребує наукової та аналітичної підтримки у сфері прогнозування, оцінювання інвестицій та їхнього впливу на соціально-економічний розвиток. А оскільки Інститут економіки і прогнозування НАН України має потужний експертний потенціал, що підтверджено ефективною співпрацею упродовж останніх

місяців, під час якої було створено низку важливих документів, зокрема Порядок завершальної оцінки публічних інвестиційних проєктів і Порядок постінвестиційної оцінки масштабних інвестиційних проєктів, то на основі напрацьованих ним інструментів уможлиблюється визначення ефектів реалізованих інвестицій, коригування подальших планів та формування якісних інвестиційних ініціатив для ґрунтовних наукових розробок у системі НАН України. Доповідач подякував співробітникам Інституту економіки та прогнозування НАН України за фаховий науковий супровід та висловив сподівання на подальшу плідну співпрацю під час імплементації реформи системи публічних інвестицій.

Модератор заходу, головний науковий співробітник із покладанням обов'язків завідувача відділу торговельної та промислової політики Інституту економіки та прогнозування НАН України д.е.н. Віталій ВЕНГЕР зауважив, що цей унікальний міждисциплінарний проєкт закладає методичні основи комерціалізації наукових розробок за допомогою їх техніко-економічного обґрунтування, формування бізнес-моделей для залучення джерел фінансування з метою промислового масштабування. Він відзначив, що тема круглого

столу є надзвичайно важливою, адже в умовах глобальної конкуренції за технологічне лідерство та воєнних викликів здатність перетворювати результати наукових досліджень і розробок у конкурентоспроможні товари, послуги чи технології з високою економічною цінністю стає критично важливим чинником забезпечення економічної стійкості та технологічного суверенітету країни. Віталій Венгер підкреслив, що метою заходу є вироблення спільного бачення того, яким чином наукові розробки можуть відповідати стратегічним потребам держави, вимогам бюджетних програм, очікуванням міжнародних донорів та інвесторів, а також сприяти технологічній модернізації, відбудові критичної інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності України.

Директор Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна академік НАН України Сергій КОМІСАРЕНКО зазначив, що Інститут біохімії, якому виповнюється 100 років, працює над створенням реальних продуктів на основі фундаментальних знань. Він наголосив, що значна частина українських наукових розробок має унікальний характер і за своїми характеристиками не поступається провідним світовим аналогам. Водночас існує критична потреба у формуванні послідовної та ефективної інвестиційної політики, яка б забезпечила системне впровадження наукових розробок у виробничу практику.

Володимир ЧЕРНИШЕНКО, д.б.н., заступник директора з наукової роботи Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна, презентуючи наукові

розробки установи, нагадав про давні традиції створення Інститутом біохімії кровоспинних засобів та про унікальну технологію активаторів системи згортання крові та представив такі розроблені фахівцями інституту кровоспинні засоби, як Карбогемостат, Фібриновий гель, Колагенова матриця. Розробки Інституту демонструють кращу ефективність порівняно з подібними засобами іноземного виробництва, які значно дорожчі та характеризуються підвищеними вимогами до зберігання та вузьким спектром медичної дії. В. Чернишенко зазначив, що такі розробки інституту потребують наукового супроводу фахівців економічного профілю для обґрунтування та напрацювання бізнес-моделі щодо їх комерціалізації.

Оксана КУШНІРЕНКО, д.е.н., провідний науковий співробітник відділу торговельної та промислової політики Інституту економіки та прогнозування НАН України, презентувала розроблену бізнес-модель комерціалізації наукових розробок Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України. Вона зазначила, що глобальний ринок кровоспинних засобів має

тенденцію до зростання та високу соціальну значущість. При цьому українські розробки характеризуються наявністю конкурентних переваг та можливістю локалізації виробництва. Реалізація проєкту залежить від налагодження співпраці між основними партнерами, зокрема фармацевтичними компаніями, державними установами, медичними закладами, міжнародними організаціями та інвесторами, а бізнес-процеси включають реєстрацію прав інтелектуальної власності, сертифікацію, налагодження виробництва та маркетингу. Структура витрат відповідає світовим фармацевтичним практикам. Розроблена дорожня карта проєкту включає підготовчий етап протягом 2025–2026 років; виробничий етап у 2027 році, вихід на ринки України та світу в 2028–2030 роках.

Олена СТЕПАНОВА, д.е.н, старший науковий співробітник відділу публічних фінансів Інституту економіки та прогнозування НАН України представила економічне обґрунтування комерціалізації кровоспинних препаратів Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна. Вона наголосила, що аналіз базувався на трьох сценаріях закупівлі сировини. За її словами, проєкт вирізняється високою окупністю, що підтверджують розрахунки дисконтованих грошових потоків, а модель публічних інвестицій забезпечує рівномірне та ефективне фінансування. Вихід на міжнародні ринки потребуватиме збільшення інвестицій до 64,5 млн грн, проте навіть за цих умов проєкт залишається

економічно результативним. Олена Степанова підкреслила, що моделі демонструють значні мультиплікативні ефекти: інвестиції у 57 млн грн може принести близько 170 млн грн економічного результату, а сукупний соціально-економічний ефект становитиме 4,1 млрд грн. Доведено, що проєкт має високий інвестиційний потенціал, сприяє імпортозаміщенню та створенню робочих місць.

Під час Q&A сесії учасники круглого столу обмінялись думками щодо ризиків реалізації проєкту та шляхів їх подолання, зокрема стосовно пошуку додаткових джерел фінансування та управління фінансовими ризиками. На цьому наголосила академік НАН України, президент Академії фінансового

управління Тетяна ЄФИМЕНКО, яка підняла питання оцінки

нематеріальних активів, прозорості, підзвітності та вимог МВФ і ЄС та запропонувала врахувати це у майбутніх дослідженнях.

Заступник директора Інституту економіки та прогнозування НАН України чл.-кор. НАН України Сергій КОРАБЛІН, підтримуючи представлені ініціативи, звернув увагу на те, що реалізація критично важливих для суспільства проєктів потребує порівняно невеликих

коштів, які можуть бути виділені з державного бюджету, що водночас дасть змогу вирішити актуальні соціально-економічні проблеми та створити відчутний позитивний ефект для національної економіки.

На другій сесії круглого столу було представлено розробки Інституту газу НАН України. Директор Інституту газу НАН України, чл.-кор. НАН України Геннадій ЖУК наголосив, що в Україні сфера використання біогазу демонструє динамічне зростання відповідно до

глобальних тенденцій декарбонізації економіки та посилення екологічних стандартів. Він підкреслив, що технології видалення CO₂, виробництва тепло- та електроенергії з біометану повністю узгоджуються з європейською кліматичною політикою та очікуваними податками на викиди CO₂.

Г. Жук повідомив про залучення Інститутом газу грантового фінансування від

британських партнерів для пілотного проєкту в Кам'янці-Подільському, де вже встановлюють амінну абсорбційну колону та системи утилізації тепла. Потенціал заміщення природного газу біогазом в Україні, зокрема з твердих побутових відходів, оцінюється у 10 млрд куб. м на рік. Реалізація

проєкту допоможе забезпечити розподілене виробництво енергії, що є критично важливим в умовах війни. Для ефективної реалізації запропонованих технологічних рішень Інституту газу необхідна співпраця з фахівцями Інституту економіки та прогнозування НАН України, адже поєднання технологічної експертизи з ґрунтовним економічним обґрунтуванням та бізнес-моделюванням сприяє залученню інвестицій.

Бізнес-модель розробки модульної установки підвищення ефективності біогазової електростанції презентувала д.е.н. Оксана КУШНІРЕНКО, зазначивши, що розробка Інституту газу має великий стратегічний і комерційний потенціал, відповідає глобальним трендам енергетичної незалежності, сприяє зниженню викидів і розвитку відновлюваної енергетики. Доповідачка підкреслила, що українська технологія є конкурентоспроможною, комплексно вирішує питання очищення газу, виробництва електроенергії та побічних продуктів і відповідає зростаючому попиту на внутрішньому ринку та глобальному ринку біогазу. Основними партнерами проєкту є оператори полігонів, комунальні та аграрні підприємства, промислові компанії, енергетичні компанії та міжнародні екологічні організації. Бізнес-процеси включають дизайн, виробництво, монтаж, тестування, запуск, сервісне обслуговування та навчання персоналу. Розроблена дорожня карта проєкту на 2025–2031 рр. включає підготовчий етап, виробництво та монтаж, масштабування, сервісну модель модернізації існуючих біогазових станцій.

Економічне обґрунтування комерціалізації наукової розробки Інституту газу НАН України, яке враховує нові вимоги щодо публічних інвестицій, представила к.е.н., старший науковий співробітник відділу публічних фінансів Інституту економіки та прогнозування НАН України Наталія НАЗУКОВА. Проєкт передбачає досягнення таких основних фінансово-економічних показників: за тривалості проєкту у 20 років інвестиційний етап займає півтора року, NPV – 15,9 млн грн, IRR – 20%, термін окупності – 7,7 року. Розглянуто два технічних рішення: базове та оптимістичне, за оптимістичного можливе додаткове підвищення «зеленого тарифу» на 5%. Загальний обсяг інвестицій становить 23,7 млн грн, а операційні витрати включають електроенергію, оплату праці, сервіс та амортизацію.

Під час Q&A сесії учасники круглого столу цікавилися ціною біогазу, який планується отримувати від комунальних підприємств, та умовами платежів, а також масштабування представлених технологій у інших регіонах України – з огляду на реформу управління відходами в Україні.

Вчений секретар Інституту економіки та прогнозування НАН України, к.т.н. Володимир ХАУСТОВ зауважив, що енергетичні компанії стають обережнішими через зміну тарифної політики та зниження привабливості стимулів.

На третій сесії круглого столу розробки Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України представила його наукова співробітниця Світлана ПОЛИВОДА, наголосивши, що основною метою проєкту є модернізація цеху виробництва зливків і виливків з високоміцних

алюмінієвих сплавів.

Це стратегічно важливі матеріали, що за міцністю наближаються до сталей і можуть бути застосовані в авіабудуванні, енергетиці, ОПК із використанням вакуумного МГД-

міксера та машини безперервного лиття власного виготовлення. Вона підкреслила, що, попри численні перешкоди, інститут має значний досвід, виробничі площі та компетентних фахівців, а також реалізовані міжнародні поставки обладнання.

Представляючи бізнес-модель комерціалізації наукових розробок Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України, Оксана Кушніренко наголосила, що світовий ринок зливків і виливків з алюмінієвих сплавів зростає понад 6% на рік та оцінюється у понад 400 млрд дол. США. Внутрішні потреби України теж зростатимуть через необхідність відновлення інфраструктури, модернізацію промислового виробництва, підвищення вимог до енергоефективності й надійності матеріалів, а також імпортозаміщення критично важливої продукції. Доповідачка охарактеризувала ціннісну пропозицію продукції, обґрунтувала потреби внутрішнього ринку, окреслила бізнес-процеси (такі як розробка, виготовлення унікального обладнання, модернізація цеху, маркетинг), партнерські ланцюги та сценарії комерціалізації.

Олена Степанова представила економічне обґрунтування комерціалізації проєкту, здійснивши комплексну фінансову оцінку за двома сценаріями: самостійне виготовлення інститутом унікального обладнання (МГД-міксер і машини лиття) або його закупівля за кордоном та обґрунтувала економічні переваги в сумі 61,7 млн грн на користь

власного виробництва. Проєкт передбачає досягнення основних фінансово-економічних показників NPV – 75,5 млн грн, IRR – 5,9%, термін окупності – 6,7 року. Крім того, О. Степанова наголосила на значному бюджетному та мультиплікативному ефекті – загальний вплив на економіку може сягнути 1,4 млрд грн, а приріст випуску продукції – щорічно понад 160 млн грн.

Під час Q&A сесії учасники круглого столу зосередили увагу на технічних, технологічних і економічних аспектах представленої розробки, зокрема на питаннях балістичних характеристик високоміцних алюмінієвих сплавів, можливостей їх

випробування та порівняння з існуючими аналогами, зварюваності матеріалів і перспектив застосування сучасних методів з'єднання, відповідності параметрів виливків вимогам оборонної техніки, наявних потужностей інституту для масштабування виробництва, потенціалу імпортозаміщення, патентного захисту технологій і економічної доцільності реалізації проєкту.

Марія СКРИПНИЧЕНКО, д.е.н., чл.-кор. НАН України, головний науковий співробітник з покладанням обов'язків завідувача відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку, доповіла про результати оцінки макроекономічних і мультиплікаційних ефектів для національної економіки, що виникають у результаті комерціалізації

представлених наукових розробок, та прогнозних розрахунків щодо впливу їх впровадження на економічне зростання, розвиток суміжних галузей та посилення наукоємного сегмента в промисловості України.

Підводячи підсумки, Віталій Венгер зауважив, що круглий стіл зібрав широке коло ключових стейкхолдерів – представників наукової спільноти, бізнесу, органів державної влади, медіасередовища та активної громадянськості, що свідчить про зростання суспільного запиту на прикладні наукові розробки, спроможні подолати виклики сьогодення, а також про зростання ролі науки як стабілізатора ринкових коливань та насичення інформаційного простору фаховими аналітичними матеріалами.

За результатами обговорення буде підготовлено резолюцію з пропозиціями учасників круглого столу для впровадження оновлених механізмів та інструментів сприяння комерціалізації науково-технічних розробок інститутів НАН України.